

วรรณกรรมไทยในปัจจุบัน แม้หนังสือดิจิทัลหรือ “อีบุ๊กส์” จะเข้ามาแย่งตลาด แต่ยอดการพิมพ์หนังสือเล่มจากสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จัดจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย (ส.พ.จ.ท.) ก็ยังไม่ได้ลดลง

ในปี พ.ศ.2557 นี้ หนังสือพิมพ์ออกมาวางแผงเฉลี่ยวันละ 35 - 40 ปก ถือว่า ยอดสูงมาก แต่การขายนั้นเป็นคนละเรื่องกัน เพราะหนังสือ “ขายดี” หากจัดลำดับตามรูปแบบการเขียนแล้ว จากประสบการณ์ตรงของผู้เขียน ผู้ทำข่าวเกี่ยวกับแวดวงหนังสือมากกว่า 20 ปี พบว่าอันดับหนึ่งคือ สารคดี อันดับสองคือ นวนิยาย อันดับสามคือ เรื่องสั้น และอันดับสี่ ร้อยท้ายสุดคือ บทกวี

ปรากฏการณ์เหล่านี้ นัยหนึ่งอาจแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยการอ่านของคนไทย ว่า ไม่ชอบอ่านเรื่องที่ต้องตีความมาก คิดมาก แต่ต้องการอ่านหนังสือเพื่อความบันเทิง จึงทำให้นวนิยายยังมีคนอ่าน และสารคดียังได้รับความนิยม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า นวนิยายและสารคดีทุกเรื่องจะขายดีเหมือนกัน หนังสือจะขายดีหรือไม่ดีต้องขึ้นอยู่กับคุณภาพ ชื่อชั้นของผู้เขียน และเรื่องราวเนื้อหาที่เขียนออกมาว่า น่าสนใจหรือไม่อย่างไร มาประกอบด้วย

สารคดีที่เขียนถึงรากเหง้าภูมิปัญญาไทย นอกจาก ส.พลายน้อย นักเขียนศิลปินแห่งชาติแล้ว นักเขียนสารคดี ที่เขียนเรื่องแนวนี้อย่างจริงจังหาได้ยาก ข้าพเจ้ามีพื้นภูมิกเกิดที่บ้านนอก คือเขตอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุพรรณบุรี ยังทันสัมผัสภูมิปัญญาไทยดั้งเดิม ท่ามกลางกลิ่นโคลนสาบควาย เพราะตราจิดจริงใจกับเรื่องราวชาวทุ่ง เมื่อมีโอกาสจึงได้เขียนสะท้อนออกมา ให้คนรุ่นใหม่ได้เห็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย ในหนังสือชื่อ พรานทุ่ง

ข้าพเจ้าเลือกหนังสือสารคดีชุด พรานทุ่ง ผลงานของตัวเองมาแนะนำด้วยเหตุผลหลัก 3 ประการ

ประการแรก ต้องการให้เยาวชนได้เห็นรากเหง้าการทำมาหากินของบรรพบุรุษว่าสมัยเก๋าก่อนเราดำรงชีวิตรอดได้อย่างไร ทั้ง ๆ ที่ไม่ต้องพึ่งพาร้านสะดวกซื้อ

ประการที่สอง ต้องการชี้ให้เห็นภูมิปัญญาบรรพบุรุษไทย เรื่องเครื่องมือตัดสัตว์ที่บรรพบุรุษของเราสามารถจับเอาลักษณะนิสัยของสัตว์มาสร้างเครื่องตัด แล้วนำมาประกอบอาหารได้

¹ นักเขียนและผู้สื่อข่าวประจำหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

และประการที่สาม เพื่อให้ภูมิปัญญาไทย เผยแพร่ในวงกว้าง ต้องรับการศึกษา ภูมิปัญญา วัฒนธรรมซึ่งกันและกันในประเทศอาเซียน

ด้วยเหตุผลทั้ง 3 ประการ ข้าพเจ้าจึงขอแนะนำหนังสือ พรานทุ่ง เพื่อให้สาธารณชนได้รับรู้ และภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษร่วมกัน

หนังสือพรานทุ่งมีอะไร คำตอบนี้วัฒน์ วรรณยางกูร บรรณาธิการหนังสือพรานทุ่ง เขียนไว้ใน คำนิยม จากดวงตาสีชมพู ว่า... “เราใช้ไฟส่องไปตามริมน้ำ หรือไม้ก้ำทองนา กลางคืนตากบจะออกสีชมพู เมื่อแสงชมพูสะท้อนวาบเข้าตา เราก็มันไปทางนั้น จะพบตัวกบหมอบอยู่

เป็นคำบอกเล่าเรื่องง่าย ๆ แต่ก็แฝงไว้ด้วยความรู้สึกจริงจัง ขนาดสามารถ บรรยายสีของดวงตากบได้

ความรู้ชนิดนี้ยากที่จะได้มาด้วยการเปิดตำรา ค้นคว้า วิจัยเชิงวิชาการ แต่มัก มาจากการซึมซับประทับใจ ได้พบสัมผัสหนแล้วหนเล่า

ลจภูมิ ละออ ลูกทุ่งอุ้งทองดินแดนลำเนียงเสียงเหนือก้ำกิ่งสุพรรณ-เมืองกาญจน์ เก็บกักความรู้และความรู้สึกเหล่านี้เอาไว้นาน ผ่านการพากเพียรเขียนกาพย์กลอน มาสองสามเล่ม จนกระทั่งได้เขียนเรื่องดังกล่าว เขาเขียนประโยคสำคัญที่ชวนประทับใจ เหลือเกินว่า นั่นเกิดในครอบครัวที่พ่อหากินเก่ง

นั่นเองเป็นที่มาของเรื่องราวหลากหลายในหนังสือเล่มนี้ เป็นวิถีพรานทุ่ง ค่อนข้างสากลของคนชาวสยาม...”

และ “ที่สำคัญเป็นวิถีทางที่กำลังถูกกลบกลืนเลือนหายไปด้วยวิถีใหม่ ๆ มาแทนที่ จากวิถีพรานทุ่งกลายเป็นวิถีพรานเมือง ทว่าการล่า ชับซ้อนขึ้น รุนแรงขึ้น

นอกจากภูมิปัญญาแบบพื้นบ้าน ยังมี ความรู้สึกของลูกต่อพ่อ ความประทับใจ ต่อฝนฟ้า ฤดูกาล เป็นความทรงจำวัยเยาว์อันอมตะเป็นเรื่องราวโลดเต้นมีชีวิตของคนพื้นบ้าน

พรานทุ่ง จะเป็นหนังสือดีอีกเล่มหนึ่งที่คงอยู่ทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องที่คนไทย ต้องรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนรุ่นใหม่ที่จะต้องเข้าไปเผชิญกับพรานเมือง หรือ กระทั่งพรานเทศ”

(คำนิยม-จากดวงตาสีชมพู น.7-8)

ข้อมูลจำเพาะของ หนังสือ พรานทุ่ง

หนังสือ พรานทุ่ง เขียนโดย ลัจจภูมิ ละออง จัดพิมพ์ครั้งที่ 2 โดย สำนักพิมพ์ สายธาร เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2550 มีจำนวนหน้า 211 หน้า ราคา 170 บาท มีเรื่องจำนวน 38 เรื่อง แต่ละเรื่องมีภาพประกอบ หนังสือจัดอยู่ในวรรณกรรมประเภท สารคดี

ประวัติของหนังสือ พรานทุ่ง

หนังสือ พรานทุ่ง เขียนตอนแรกลงในวารสาร “คนตะวันตก” ของมหาวิทยาลัย ราชภัฏกาญจนบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2543 บรรณาธิการผู้ขอเรื่องลงตีพิมพ์คือ วัฒน์ วรรณยางกูร นักเขียนเจ้าของผลงานรวมเรื่องสั้น นวนิยาย บทกวี และสารคดีไม่ต่ำกว่า 30 เล่ม สารคดีเรื่องแรกในชุดพรานทุ่งคือเรื่อง ดักลอบ ใช้ชื่อในพรานทุ่งว่า ลอบดักปลากับดักนักเดินทาง หลังส่งให้บรรณาธิการพิจารณาแล้ว บรรณาธิการวารสาร “คนตะวันตก” ซึ่งขณะนั้นรับหน้าที่บรรณาธิการ สำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2543 อยู่ด้วย ได้ทาบถาม ขอเรื่องแนวเดียวกับเรื่องดักลอบ เพื่อนำไปจัดพิมพ์รวมเล่มโดยสำนักพิมพ์ ดอกหญ้า 2543

ผู้เขียนจึงเขียนเรื่องเครื่องมือจับสัตว์ประเภทต่างๆ เพิ่มเติม จนสามารถรวมจัดพิมพ์ออกมาเป็นเล่มได้ โดยอาศัยประสบการณ์ช่วงหลังจากผู้เขียนเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2519 เวลาว่างจากงานไร่ นา ได้เดินตามหลังพ่อไปดักสัตว์ต่างๆ นำมาประกอบอาหาร ทำให้เมื่อได้รับการติดต่อขอเรื่องจากบรรณาธิการ จึงสามารถเขียนเรื่องราวต่างๆ ได้ภายในเวลาประมาณ 2 เดือน

เค้าโครงเนื้อหาของหนังสือพรานทุ่ง

หนังสือพรานทุ่ง เนื้อหาประกอบด้วย

1. เครื่องมือดักสัตว์
2. การทำเครื่องมือดักสัตว์
3. วิธีดักสัตว์
- และ 4. เรื่องเล่าบางเหตุการณ์ในชีวิตของผู้เขียน

เนื้อหาทั้งหมดเป็นประสบการณ์ของผู้เขียนเอง สมัยที่ยังอยู่บ้านเลขที่ 29 หมู่ 2 บ้านวังหลุมพอง ตำบลจรเข้สามพัน อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี และอยู่บ้านไร่ในเขตพื้นที่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร

ฉากหรือชื่อยุคในเรื่อง

บ้านไร่ที่ผู้เขียนอยู่สมัยเด็ก ๆ อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลดอนแสลบ อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี แต่ปัจจุบันราชการได้ปรับเปลี่ยนพื้นที่ปกครองใหม่ ทำให้อยู่ในพื้นที่ของตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี

บริเวณพื้นที่ดังกล่าว เป็นพื้นที่ดอนและราบลุ่มสลับกันไป มีลำห้วย 1 สาย จุดเริ่มต้นลำห้วยสายนี้เกิดจากเขาพ่อปู่ เขาลูกนี้ในรำพันพิลาปของสุนทรภู่ เรียกว่า เขากาแผ่นดิน ในเรื่องสุนทรภู่บอกว่า ย่านภูเขาแห่งนี้เอง ถูกควายไล่ชีวิตเจียนเอาชีวิตไม่รอด

แม้ลำห้วยจะมีต้นธารอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี แต่กิโลลงลำน้ำจรเข้สามพัน เขตอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เพราะเป็นพื้นที่ติดต่อกัน ทั้งลำห้วยและสายน้ำจรเข้สามพัน สองฟากฝั่งมีหมู่บ้านเป็นหย่อม ๆ เพราะสมัยก่อนการคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีน้ำประปาใช้ ชาวบ้านมักแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคด้วยการปลูกอาคารบ้านเรือนใกล้แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำมีเพียงเป็นแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้เท่านั้น หากยังเป็นที่อยู่อาศัยของปลา และสัตว์ต่าง ๆ ลงมาอาศัยดื่มด้วย ใกล้แหล่งน้ำสัตว์จะชุกชุม สถานที่แห่งนี้นอกจากสัตว์ล่ากันเองแล้ว มนุษย์ยังอาศัยล่าสัตว์มาเป็นอาหารด้วย

สภาพของพื้นที่ตำบลจรเข้สามพัน อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรีและตำบลดอนแสลบ อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ถ้าเป็นที่ดอนชาวบ้านมักทำไร่ข้าวฟ่าง ข้าวโพด ถั่ว งา และต่อมาชาวบ้านเปลี่ยนเป็นพื้นที่ปลูกอ้อยส่งเข้าโรงงาน ส่วนพื้นที่ราบลุ่ม ชาวบ้านใช้ทำนาข้าวมาแต่บรรพบุรุษเรื่อยมา จนกระทั่งประมาณ พ.ศ. 2515 ได้เปลี่ยนพื้นที่นาปลูกข้าวไปปลูกอ้อย เนื่องจากเห็นว่าผลผลิตแต่ละปีได้มากกว่า

อาชีพชาวบ้านทั้งในพื้นที่อำเภออุ้มทองและอำเภอนมทวน ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าสัตว์และล่าสัตว์ต่าง ๆ ในท้องเรื่อง

เนื้อเรื่องในพรานทุ่ง

เนื้อหาของพรานทุ่งมีทั้งหมด 38 เรื่อง ฉายภาพฉากและชีวิตของผู้คนในเขตพื้นที่สองอำเภอ แต่เน้นไปที่การค้าสัตว์มาเป็นอาหารเป็นแกน ตัวอย่างเช่น เรื่อง ตังคักนกตะขาบ นกตาดีแต่โซคร้าย ผู้เขียนเล่าประสบการณ์ตังคักนกตะขาบกับพ่อสมัยวัยเยาว์

เครื่องมือดักนกตะขาบเรียกว่า “ตัง” ความหมายของคำว่า “ตัง” คนพื้นถิ่น
แถวๆ อำเภอลำทะเมนชัยเการู้จักในความหมายว่า เหนียวหนึบ ตัวอย่างเช่น “ผมเป็น
สังกะตัง” หมายถึงผมที่พันกันยุ่งเหยิง และเหนียวหนึบไม่นำดูน่าชม

ตังเครื่องมือดักนกตะขาบ ทำมาจากยางข่อย น้ำมันยาง ยางโพธิ์ ใส่ภาชนะ
เคลือบไฟร้อนๆ จนเป็นน้ำเหนียวข้น จากนั้นเหลาไม้ไผ่คล้ายตะเกียบ 2 อัน เอา
ยางที่เคียวนั้นพันเข้ากับไม้คล้ายตะเกียบให้เรียบร้อย โดยเว้นพื้นที่ส่วนล่างไว้ประมาณ
1 คืบ ปลายด้านล่างต้องเสี้ยมให้แหลม

เมื่อทำเสร็จแล้วต้องนำไม้ส่วนที่พันตังนั้นใส่กระบอกไว้ ป้องกันยางไปติดกับ
สิ่งอื่นๆ ที่เราไม่ปรารถนา

ผู้เขียนเคยนำตังออกไปหานกตะขาบกับพ่อ พร้อมกับเหยื่อล่อนกคือจิ้งหรีด
เมื่อพบนก สองพ่อลูกช่วยกันผูกเหยื่อเข้ากับหลักไม้เล็ก ๆ แล้วนำเอาตังออกมาปัก
ปล่อยให้เหยื่อวิ่งไปมาอยู่ระหว่างไม้ตังทั้งสองอัน แล้วพากันไปแอบดู ว่านกจะโฉบ
ลงมาหรือไม่ อย่างไร

รออยู่ไม่นาน นกตะขาบซึ่งเป็นนกตาดีมาก เมื่อเห็นจิ้งหรีดตุ๊กตุ๊กอยู่ไกลๆ
ด้วยสัญชาตญาณการหาเหยื่อ มันเห็นก็จะผลุนผลันลงโฉบเกือบจะทันที โดยไม่ทัน
สังเกตว่า เหยื่อผูกไว้กับหลัก หรือว่าข้างๆ เหยื่อมีไม้ปักอยู่ 2 อัน ระยะห่างของไม้
สองอันนั้นคือช่วงปีกของนกพอติดบพอดี

นาที่ระทึกใจก็คือ นาที่ที่นกโฉบลงหมายจิกเหยื่อ แต่ไม่ทันถึงตัวเหยื่อปีกก็ติด
ตังเสียแล้ว แม้จะดิ้นอย่างไรก็ไม่หลุดรอดไปได้

ตัวอย่างเรื่องใน วรรณคดี

เพื่อให้เห็นวิธีการเล่าเรื่อง สำนวนภาษา และความรู้เกี่ยวกับการดักสัตว์
ข้าพเจ้าขออนุญาตนำเรื่อง ลอบดักปลา กับดักนกเดินทางมาให้อ่าน 1 เรื่อง ซึ่งเป็น
เรื่องสั้นๆ ดังนี้

ลอบดักปลา กับดักนักเดินทาง

ชีวิตคนเราชาวบ้านทุ่ง ว่างจากงานหว่านไถ นอกจากจะรื่อยมาลัยใบข้าวห้อยคอสาวจำปาแล้ว เราต้องทำมาหากิน

หลังจากการทำงานหรือฤดูกาลเก็บเกี่ยว เรามัก “หากิน” คำว่าหากินนั้นไม่ต้องมีการตีความอะไรกันให้วุ่นวาย เพราะหมายถึงการหา “กับข้าว” นั้นเอง

จะหาอะไรมาเป็นกับข้าวนี้ขึ้นอยู่กับฤดูกาล เป็นต้นว่าถ้าหน้าฝน เราก็จะออกหากบ หรือถือฉมวกไปแทงปลาคะนองน้ำฝน หน้าหนาวก็จะทอดแห วางข่าย หน้าน้ำนอง ประมาณเดือน ๑๑-๑๒ เราก็อาจปักเบ็ด หรือไม่ก็ยกยอแล้วแต่ว่าจะถนัดอย่างไร

ฉันเกิดในครอบครัวที่มีพ่อ “หากินเก่ง” พ่อฉันทำเครื่องมื่อดักสัตว์ที่กินได้ในละแวกบ้านได้ทุกอย่าง เคยถามพ่อว่าทำไมทำได้ทุกอย่าง คำตอบของพ่อคือ “ก็ปู่เอ็งสอนมา” หากจะสืบสาวเรื่องราว ว่าแท้จริงการทำเครื่องมื่อดักสัตว์ของพ่อได้มาอย่างไร ก็คงตอบได้ว่ามาจากบรรพบุรุษ

แน่นอน นอกจากทำเครื่องมื่อดักสัตว์ได้แล้ว เคล็ดลับต่าง ๆ ในการทำเครื่องมือ หรือการหาสัตว์มาประกอบอาหารย่อมมีอย่างไม่ต้องสงสัย

เครื่องมือที่ใช้สำหรับดักปลาชนิดหนึ่งที่ใช้ได้ทุกฤดูกาล นั่นคือลอบ

มีสำนวนไทยอยู่สำนวนหนึ่งความว่า “ดักลอบต้องหมั่นกู้เจ้าชู้ต้องหมั่นเกี่ยว” ใครที่ไม่รู้จักลอบอาจไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ก็ได้ เรามารู้จักลอบกันดีกว่า

ฉันเดินตามพ่อไปดักลอบตั้งแต่เล็ก ๆ พอโตขึ้นก็พยายามทำลอบเพราะรู้ว่าหากทำลอบได้ปลาในท้องทุ่งในลำห้วย และลำน้ำจรเข้สามพันใกล้ ๆ บ้าน จะต้องมาเป็นกับข้าวมีอร่อยแน่ ๆ แต่ลอบลูกแรกที่ฉันทำมันบิดเบี้ยวไม่ได้สัดส่วน เมื่อเอาไปดักปลาปรากฏว่าติดแต่ปู

การดักลอบแท้จริงแล้วดักได้ทุกฤดูกาล เหมือนกับคนเจ้าชู้ที่ต้องแสวงหาสาว ๆ ผิดกันแต่ว่าการดักลอบนั้นต้องรู้ทิศทางการเดินทางของปลา

ฤดูน้ำหลากหรือแถว ๆ จรเข้สามพันบ้านฉันเรียกว่าน้ำนอง หรือน้ำท่วมนั่นเอง ฤดูน้ำนองอยู่ประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคมของทุกปี การดักลอบฤดูนี้เป็นการดักปลาขึ้น

คำว่า “ปลาขึ้น” หมายถึงฤดูปลาวายทวนน้ำ เมื่อน้ำไหลจากป่าลงสู่แม่น้ำ ลำคลอง ปลาเล็กปลาใหญ่จากคลองจะว่ายทวนขึ้นมาเพื่อหาน้ำใหม่ หาที่อยู่ทีกินใหม่ พฤติกรรมของมันอยู่ในสายตาพ่อฉันเสมอ

พ่อจะเกณฑ์ฉันและพี่ๆ ช่วยกันแบกฝือก ลอบ ไปที่ลำห้วยใกล้ๆ บ้าน เมื่อไปถึง พ่อจะแหวกหญ้าหรือพืชต่างๆ ที่ขึ้นรกเรืออยู่ริมตลิ่ง แล้วเอาฝือกกันทางน้ำไว้ ถ้าสายน้ำไหลแรงมาก เราต้องช่วยกันปักหลักไม้ไผ่เพื่อทำเป็นราวดันฝือกเอาไว้ไม่ให้มันไหลไปกับสายน้ำ

เมื่อกันฝือกแล้ว พ่อจะเอาฝือกที่เตรียมไว้อีกส่วนหนึ่ง ทำเป็นวงเรียกว่า “ล้อมคอก” แล้วดักลอบในคอกนั้น

ฉันเคยถามพ่อว่า “ไม่ต้องล้อมคอกไม่ได้หรือ”

“ได้ แต่ปลามันจะไม่ค่อยติดลอบ เพราะมันไม่มีที่ปัก”

จุดประสงค์ของการทำคอกก็เพื่อให้ปลาได้มีที่ปักที่อาศัยในคอก เมื่อวายเป็น ว่ายมากก็ไหลเข้าไปในลอบเป็นอันว่าเสร็จเรา

การดักลอบหน้าบ้านอง ไม่สนุกเท่าหน้าหนาว เพราะหน้าหนาวปลาจะอ้วน มันเยี่ยมเมื่อปิ้งหรือย่าง ส่วนปลาหน้าบ้านองนั้นจะผอม กินไม่อร่อย แถมยังไม่ซุกซุม เหมือนหน้าหนาวอีกด้วย

เมื่อ “เหมันต์เริ่มโยก” หรือ “ลมว่าวเป่าฟ้ามาเย็นๆ” ประมาณเดือนอ้ายเดือนยี่ หากเทียบเดือนสากลก็ประมาณปลายๆ เดือนธันวาคมถึงมกราคม หรืออาจต่อไปถึง เดือนกุมภาพันธ์

“หน้าหนาวลมโยก ปลาลง”

พ่อพูดประโยคนี้ซ้ำๆ อยู่ทุกปีๆ แล้วดูเหมือนว่าปีหนึ่งก็พูดหลายหน เพื่อเราใจให้ฉันและพี่ๆ ช่วยกันไปดูลอบนั่นเอง

ลำห้วยใกล้ๆ บ้านฉันนั้นกว้างประมาณ ๑๐ วา พอเหมาะกับการปักฝือก ล้อมคอกดักลอบ เมื่อหน้าหนาวลมโยก ปลาที่ว่ายสวนขึ้นไปหน้าบ้านองจะลง คลองใหญ่ เพราะว่ามีน้ำตมมากแล้ว ถ้าขึ้นอยู่ไปจะกลายเป็นปลาค้างแห้ง ถ้าไม่คุตไป ได้ดินก็มีหวังโดนคนเลี้ยงวัวเลี้ยงควายจับเอาไปทำแกงส้มแฉ่ๆ

หน้าหนาวแต่ละปี พ่อจะได้ปลาจำนวนมาก แม่จะหอบไปขายตามหมู่บ้าน บางทีก็มีคนซื้อถึงที่ดักลอบเลยก็มี รายได้จำนวนนี้แม่จะนำไปซื้อเสื่อกันหนาวมาแจก ฉันและน้องๆ

หน้าหนาวไม่ได้นำความหนาวและเสื่อกันหนาวมาให้ครอบครัวเราอย่างเดียว หากยังมีเรื่องร้ายๆ กระจายเข้ามาด้วย

หน้าหนาวนั้นพ่อและลุงข้างบ้าน ไปนอนเฝ้าลอบที่ริมห้วย พ่อปลูกเป็นร้าน ยกพื้น เอาหญ้าคามามุงหลังคาพอดุ้มน้ำค้าง อาศัยนอนแค่ช่วงกลางคืน สาเหตุที่ต้องเฝ้านั้นเพราะปลาจะลงมาก ถ้าปลาเต็มลอบแล้วไม่กั๊กออกไปปลาจะไม่เข้าลอบอีก

บอกแล้วไงดักลอบต้องหมั่นกั๊ก ริเจ้าชู้ต้องหมั่นเกี้ยว

และที่สำคัญหากไม่เฝ้าก็อาจมีคนมาช่วยกั๊กลอบ กั๊กแล้วก็คงไม่มีใครใจดีเอาปลาที่กั๊กออกมาไว้ให้เจ้าของลอบเป็นแน่

คืนหนึ่งกลางหน้าหนาว พ่อมาเรียกแม่ให้ตื่นกลางดึก แม่ตกใจจุดตะเกียง ลนลานแหวกมุ้งออกมาที่นอกชาน ฉันทลานออกจากมุ้งตามแม่ไปติดๆ พ่อสั่งนกๆ เพราะความหนาว แถมเสื่อผ้าเปียกปอน

พ่อเล่าก่อนนอนจุดไฟไว้ข้างๆ ที่นอน นั่งฟังไฟคุยกับลุงอยู่ เมื่อรุ่งก็เข้านอน ลุงที่นอนข้างกองไฟเป็นคนขี้เซา ไม่รู้นอนท่าไหนผ้าห่มผลัดตกลงกองไฟ ไฟจึงไหม้ผ้าห่ม เมื่อสะบัดขึ้นไฟก็ไปติดหญ้าคาที่มุงหลังคา ทำให้ต้องรีบดับน้ำมาดับไฟกัน จำละหวั่น

คืนนั้นพ่อเลยต้องนอนที่บ้าน แล้วตื่นเข้ามิดเพื่อไปกั๊กลอบ

จริงๆ แล้ว การดักลอบไม่จำเป็นต้องใช้เฝือกยาวๆ ไปกั้นกลางลำห้วย ลำราง หรือทางน้ำกว้างก็ได้ แต่สามารถนำเอาลอบไปดักปลาตามหัวคันนา ตรงช่องที่เปิดดินเพื่อให้น้ำเข้า-ออกนาก็ได้ แต่ปลาอาจจะได้น้อย

เรื่องนี้แล้วแต่ความต้องการของแต่ละคน

สำหรับฉันแล้วลอบไม่ได้นำเสื่อกันหนาวมาให้อย่างเดียว ยังนำมาซึ่งเรื่องราวและความประทับใจต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไนวัยเยาว์-อย่างไม่มีลืม

(ลอบดักปลา กับดักนกเดินทาง น.165 - 170)

เมื่ออ่านเรื่อง ลอบดักปลา กับดักนกเดินทาง รวมทั้งเรื่องอื่นๆ ในเล่มแล้วจะพบว่า ผู้เขียนมีวิธีการเล่าเรื่อง สำนวนภาษา ที่น่าหิบบกมาพิจารณาดังต่อไปนี้

คุณค่าเชิงวรรณศิลป์

การเล่าเรื่อง ผู้เขียนใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า “ฉัน” ตลอดทั้งเล่ม

การเปิดเรื่อง ผู้เขียนมักเปิดด้วยภาพของท้องทุ่ง และภาพชีวิตชาวบ้านอย่างเรื่องลอบดักปลา ผู้เขียนเริ่มต้นด้วย “ชีวิตคนเราชาวบ้านทุ่ง ห่างจากงานหว่านไถ นอกจากจะรื้อยมาลัยใบข้าวห้อยคอสาวจำปาแล้ว เราต้องทำมาหากิน

หลังจากการทำงานหรือฤดูกาลเก็บเกี่ยว เรามัก ‘หากิน’ คำว่าหากินนั้นไม่ต้องมีการตีความอะไรกันให้วุ่นวาย เพราะหมายถึงการหา กับข้าว นั่นเอง” (น.165)

เรื่อง ดักไซ ตีปลาหน้าไซเกือบได้ดีคน เปิดด้วยภาพท้องหน้าน้ำ “หน้าน้ำนองข้าวล่ำต้นอวบอิมน้ำฝน เรียวใบเขียวคล้ำว่ายฟ้า” (น.89)

และบางเรื่องก็เปิดด้วยความทรงจำของผู้เขียนเช่น เรื่อง ปีนแก้ว ปีนหากับข้าว “ตอนเด็ก ๆ ลืมตามาคราวใด พ่อแม่ก็ออกจากบ้านไปแล้ว สาย ๆ พ่อจะกลับมาพร้อมกับตัวอะไรสักอย่างแม่แปลงเป็นกับข้าวให้เรากินได้” (น.137)

เมื่อเริ่มเรื่องแล้ว ผู้เขียนมักโยงเข้าหาเครื่องมือหา ‘กับข้าว’ ของชาวบ้านทุ่ง ครั้นโยงเข้าหาเครื่องมือจับสัตว์แล้ว ผู้เขียนจะนำเอาประสบการณ์ชีวิตของตนเองที่เข้าไปเกี่ยวข้อง

กับเครื่องมือดักสัตว์แต่ละชนิดมาแล้ว ก่อนจบเรื่องด้วยข้อคิด ความประทับใจหรือไม่ก็ความทรงจำในวัยเยาว์

อย่างเรื่อง ลอบดักปลา ผู้เขียนจบด้วยความทรงจำและความประทับใจว่า “สำหรับฉันแล้ว ลอบไม่ได้นำเลื้อยหนามาให้อย่างเดียว ยังนำมาซึ่งเรื่องราวและความประทับใจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวัยเยาว์-อย่างไม่รู้ลืม” (น.168)

สำนวนภาษา ภาษาในหนังสือ พรานทุ่ง ผู้เขียนใช้สำนวนภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย ไม่ต้องตีความ แต่ก็มีบางตอนที่ใช้ภาษาท้องถิ่น เช่น ในเรื่อง ลอบดักปลา “หน้าหนาวลมโยก ปลาลง” (น.167)

คำว่า ปลาลง ท้องถิ่นอื่นที่ไม่ใช่ชาวจังหวัดสามพัน อำเภอกู่ทอง อาจไม่เข้าใจว่าหมายถึง เป็นช่วงเวลาเวลาที่ปลาลงจากที่หากินลงสู่น้ำลึก เป็นต้น

ประโยชน์ต่อผู้อ่าน

ประโยชน์ของหนังสือ พรานทุ่ง นอกจากอ่านเพื่อความบันเทิงแล้ว อาจแยกแยะประโยชน์ที่ได้รับออกเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ภูมิปัญญาสร้างสรรค์เครื่องดักสัตว์

เครื่องมือดักสัตว์ทั้ง 38 ชนิดในเล่ม ล้วนเป็นภูมิปัญญาของบรรพชนในดินแดนแหลมทอง อาศัยการสังเกตธรรมชาติ นิสัย และวิถีชีวิตของสัตว์

ครั้นค้นหาได้แล้วก็หาจับเอาจุดอ่อนของสัตว์มาสร้างเครื่องดัก หรือไม้กึ่งไล่ล่าเอามาประกอบอาหาร

ตัวอย่างเช่น การทำขอชักกบ ครั้นถึงฤดูแล้งกบเข้าไปอยู่ในรู ชาวบ้านก็หาวิธีเอากบออกมาจากรูจนได้ โดยทำขอขึ้นมา รูปร่างขอคล้ายเบ็ด เมื่อเหยื่อเข้าไปเกี่ยวตัวกบแล้วก็ชักออกมา

ตัวอย่างเช่น “เราหากบกินได้หลายวิธี หน้าฝนตกปรอยๆ เราก็ใช้ไฟส่องไปในทุ่งนา พบเราก็อาจใช้หมวกแทง หรือไม้กึ่งใช้สวิงต่อด้ามยาวๆ ครอบมัน ถ้าเป็นหน้าแล้งน้ำแห้งขอตกคลองกบไม่ออกมาให้เห็นหน้าได้ง่ายๆ เราก็ต้องหาวิธีอื่น

หนึ่งในวิธีนั้นก็คือ ใช้ขอชักกบ” (ขอชักกบ บางครั้งก็ชักงู น.36)

การจับปลาตัวใหญ่ ชาวบ้านคิดสร้างสรรค์เครื่องมือที่เรียกว่า “ซูด” ขึ้นมาดักปลาในแม่น้ำลำคลอง

“ธรรมชาติของสัตว์ เราเรียนรู้มาตั้งแต่บรรพบุรุษ จากปากสู่ปาก จากรุ่นสู่รุ่น ทำให้เกิดการคิดค้นเครื่องมือต่างๆ เพื่อจับมันมาปรุงอาหาร

ซูดเป็นเครื่องมือจับปลาชนิดหนึ่ง ที่จับเอาธรรมชาติของปลามาใช้ผลิต ปลาชนิดใดก็ตาม เมื่อซุกหัวเข้าไปใน ที่แคบๆ ขนาดกลับลำตัวไม่ได้ ครีบข้างๆ ของมันจะหมดความหมาย ปลาจะติดอยู่อย่างนั้น ด้วยธรรมชาติของปลาเป็นเช่นนี้เอง เราจึงคิดทำซูดขึ้นมาดักมันมากินได้” (ซูดดักปลา เราถอยไปไม่ได้อีกแล้ว น.65)

การจับปลาโดยอาศัย “จับ” เอาธรรมชาติของปลามาเป็นเครื่องมือ นับเป็นภูมิปัญญาที่ทำทั้งของชาวบ้านอีกประการหนึ่ง อย่างเรื่องการทำหลุมล่อปลา

“ข้าวเบาบางอันนากำลังได้ที่ บางอันนากำลังสุกเหลืองอร่าม ในหนองน้ำกลางท้องทุ่งขนาดใหญ่ ปลาน้อยใหญ่ ที่ระริ่นเมื่อน้ำนอง ส่วนหนึ่งพากันกลับลงคลองไปแล้ว ส่วนที่เหลือหากินเพลินจนหลงอยู่ในหนองใหญ่ ช่วงนี้เองที่เราทำหลุม”

การทำหลุมเพียงซูดหลุมล่อ แล้วเอาดินจากกันคลองที่น้ำไม่แห้งไปซัดล่อไว้ตั้งแต่ในหนองถึงปลาหลุม ปลาลำคัญคิดว่าน้ำใหม่มา เพราะได้กลิ่นดิน ทำให้พาเหรดกันมาตามกลิ่น ในที่สุดก็ลงไปหลุมที่ซูดดักไว้ (ทำหลุม กลิ่นดินใหม่ทำให้ปลาหลง น.125)

การสร้างกรงดักฟังพอน ก็เป็นอีกภูมิปัญญาหนึ่งเหมือนกัน

“เราชาวบ้านไม่ว่าจะดักสัตว์ชนิดใด เราจะจับเอาลักษณะนิสัยของมันมา กำหนดรูปแบบของเครื่องมือดักจับ เรามักดักฟังพอนในหน้าแล้ง เพราะหน้านี้อาหาร โปรตของมันหายากทำให้มันอดอยากปากแห้ง เมื่อเดินมาเห็นเหยื่อเน่าๆ ที่เราล่อ ความหิวทำให้มันจูโจมเข้าหาเหยื่ออย่างอดโซ เป็นเหตุให้จับชีวิตได้อย่างง่ายดาย”

“ความหิวที่ขาดสติมิเพียงทำให้ฟังพอนเข้ากรง ยังทำให้คนเข้าคุกเข้าตาราง เสียอนาคตกันมานักต่อนักแล้ว” (กรงดักฟังพอน เพียงเหยื่อน่าก็เข้าไปติดกับ น.18)

2. ภูมิปัญญาเรียนรู้นิสัยสัตว์

การเรียนรู้นิสัยสัตว์ ไม่ใช่เกิดขึ้นได้ง่าย หากแต่เกิดจากการสังสมภูมิปัญญา บอกต่อกันมา จากรุ่นสู่รุ่น หรือไม่กี่ต้องเฝ้าสังเกตอย่างต่อเนื่องและยาวนาน กว่าจะ รู้และเข้าใจว่า ธรรมชาติของสัตว์แต่ละชนิด มีวิถีชีวิต มีธรรมชาติของมันเป็นอย่าง ไร

อย่างเรื่องนกกระทา

“ นกกระทาตัวผู้สวยและเจ้าชู้

สีของมันลายขาว-ดำ ลำตัวมีจุดดำลายพริ้วบนพื้นขาว มันจะส่งเสียงขันตอน เข้าๆ ครั้งหนึ่ง แล้วพักยกไปขันอีกครั้งก็ต่อเมื่อแดดอ่อนๆ ตอนเย็นๆ ส่วนตัวเมีย สีจะออกน้ำตาล คูสีหม่นๆ ไม่สดใสเหมือนตัวผู้ พอบอกว่าเวลาตัวเมียพักไข่ ตัวผู้ก็จะ ไปป้อกับตัวเมียตัวใหม่ เปิดโอกาสให้แม่นกทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ (ช่วยดักนกกระทา ขุนแผนแห่งดงดอน น.39 - 40)

นกคุ้มเวลานอน

“นกคุ้มเวลานอนมันจะเอาหัวซุกเข้าไปในปีก บางตัวที่เพิ่งเริ่มนอน พอรู้สึก ตัวว่ามีเสียงอะไรแปลกปลอมเข้ามาใกล้ มันจะกะพริบตาปริบๆ ถ้าเราเอามือมาครอบ ไม่ทัน มันก็จะบินปร้อออกไปในความมืด เสียงนกบินกลางคืนนั้น ดังชวนชนหัวลุก” (ช่วยดักนกคุ้ม นกมีปีกบิน แต่อยู่กับกลางดินดง น.45)

3. ภูมิปัญญาทางด้านภาษาศาสตร์

สำนวน สุภาษิต คำพังเพย ในวรรณคดีไทย มิใช่น้อยเกิดจากการทำมาหากิน และเครื่องดักสัตว์ของชาวบ้าน เป็นต้นว่า “เหวี่ยงแห” มาจากลักษณะการทอดแห ตีปลาหน้าไซ มาจากการดักไซ นกต่อ มาจากการต่อนก เตาสุ่ม มาจากลักษณะการ สุ่มปลา ยกยอปอปั้น มาจากการยกยอของชาวบ้าน เป็นต้น เรื่องราวเหล่านี้ ปรากฏ อยู่ใน พราวนทุ่ง ชวนให้คนรุ่นหลังเข้าใจรากเหง้าความเป็นมาสำนวนต่างๆ ยิ่งขึ้น

ส่วนเรื่องคำภาษาชาวบ้าน อย่างที่ชาวบ้านมักเรียกสิ่งของต่าง ๆ ด้วยคำนำหน้าว่า “อี” ดูเหมือนเป็นคำหยาบแต่จริง ๆ แล้วคือวิถีของชาวบ้านทั่วไป อย่างเช่น...

“กระजूคนแถวบ้านนั้นเรียกอีजू

เราใช้อีजूต้กลาไหล เห็นชื่อแล้วอย่าเพิ่งคิดว่าเป็นคำหยาบ สำหรับคนบ้านนอกอย่างเราคำว่า อี เป็นคำสามัญมาก ๆ ในบทเรียนสมัยเด็ก ๆ ครูยังเคยให้ฉันอ่านดัง ๆ ว่า ป่ากับปู่ กูอีजू หลังเลิกเรียนตอนเย็น ๆ เรายังมีคำต่อท้ายให้อีกว่า ป่ากับปู่กูอีजू ยาไม่อยู่ปู่...” (กระजू สำหรับปลาไหลดวงจู้ น.21-22)

เพลงพื้นบ้าน เป็นอีกส่วนหนึ่งของวิถีไทย เขตพื้นที่อำเภออุทองและอำเภอพนมทวนก็มีเพลงพื้นบ้านเหมือนกัน ในเรื่องผู้เขียนยกเพลงพวงมาลัยที่ญาติ ๆ ร้องรำทำเพลงช่วงเทศกาลงานบุญมาให้เห็นกลิ่นอายด้วย

“ที่เป็นคนขยันขันแข็ง ผีนาคที่แปลงเป็นข้าวได้ แม้ผิวกายที่ด้านพีตา ไ้งาม่ง่าพีทำนาไร่ ว่างานนามาจับสวิง แม่ยอดหญิงโปรดเห็นใจ เห็นใจพีแต่เพียงน้อย เหงื่อหยาดไหลย้อยจะเป็นไร...

เพลงพวงมาลัยที่หน้า ๆ อา ๆ ร้องเกี่ยวกับหน้าตารุขสงกรานต์ มักนำเอาภาพชีวิตที่ทำอยู่ทุกเมื่อเช่่วันมาร้อยเรียง เพื่อเรียกร้องให้อีกฝ่ายเห็นใจ...” (สวิงซ้อนกึ่งว่างานนามาจับสวิง น.181)

4. ภาพชีวิตชาวชนบทประมาณ พ.ศ. 2510 - 2530

ภาพชีวิตชาวชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งประมาณ พ.ศ. 2510 - 2530 ผู้เขียนได้นำเอามาถ่ายทอดเอาไว้ในเรื่องต่าง ๆ ทั้งสอดแทรกไว้ในเนื้อหา และบอกเล่าตรงไปตรงมา ตัวอย่างเช่น

การปิดเรียน

สมัยประมาณ พ.ศ. 2510 นั้น โรงเรียนในชนบทบางแห่งยัง “ ปิดวันโกนวันพระ เพราะต้องอาศัยศาลาวัดเป็นสถานที่เรียนหนังสือ วันโกนเราช่วยกันทำความสะอาดศาลา ให้คนมาทำบุญในวันพระ...” (กระजू สำหรับปลาไหลดวงจู้ น.21)

การพึ่งพาธรรมชาติ

ชีวิตเราชาวไร่ ชาวนาต้องพึ่งพาธรรมชาติ เสียงธรรมชาติสอนให้เรารู้จักคำว่าอนิจจังได้ดังกว่าเสียงของหลวงพ่ที่วัดเป็นไหน ๆ

ปีไหนฝนตกเพียงพอกับความต้องการ ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ ในน้ำเต็มไปด้วยกุ้ง ปู ปลา หอย ในนาเต็มไปด้วยข้าวเขียวขจี แต่ถ้าปีไหนฝนตกหนักเกินไป น้ำท่วมข้าวในนาเสียหาย เราก็ต้องก้มหน้ารับชะตากรรมร่วมกัน”

(กับดักนกกระทา หลงเหยื่อล่อก็ไปไม่รอด น.29)

แหล่งหาอาหาร

เราเลือกที่วางข่ายได้ง่ายตาย ถ้าไม่ขายผักในลำคลอง ก็อาจจะเป็นชายคันทนา หรือไม่ก็วางขนานไปกับลำห้วย ก็ได้” (ขายดักปลา เพราะปากเกือบตายเพราะปลาหมอ น.49) และ เรานิยมตกเบ็ดในหน้าน้ำนอง

น้ำเต็มคลอง ลำห้วย และนาข้าว ปลาระเริงน้ำใหม่ออกมากิน เหยื่อจำพวกแมลง หนอน อาหารอันโอชะของมันได้กว้างขวาง น้ำท่วมถึงไหนก็มีปลาถึงนั้น เรานำเบ็ดไปตกชายคลอง ชายห้วย และในนาข้าว ช่วงนี้ข้าวในนากำลังหนีน้ำ โต้วันโตคืน (ตกเบ็ด ความอดทนที่กินได้ น.93)

น้ำใสใจจริงของชาวบ้าน

“กินข้าวกินปลากันมาหรือยังละ

เป็นคำทักทายของพ่อแก่แม่เฒ่า คราวใดก็ตามเมื่อแขกมาเยี่ยมเยือนเรือนชาน เราจะใช้ประโยคนี้นำก่อน แล้วถามด้วยเรื่องราวธุระ...” (ทอดแห ทอดได้ทุกฤดู น.119)

5. ภูมิปัญญาเรื่องการสร้างของใช้

การสร้างเครื่องมือของใช้บางอย่าง เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมชีวิตประจำวันของคนชนบท แท้จริงเป็นภูมิปัญญา และการแก้ปัญหาที่นำทิ้งมาก เนื่องจากไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และสามารถนำเอาวัสดุใกล้มือมาใช้ได้อย่างเกิดประโยชน์ยิ่ง ตัวอย่างเช่น

การขุดเมือกควาปลาไหล

“ตอนเด็ก ๆ แม่มักให้ฉันจัดการกับกลิ่นควาของปลาไหล ทันทีที่แม่ใช้ ฉันต้องเอาปลาไหลไปที่กองแกลบ เอาน้ำเทรดแกลบให้เปียกแล้วเอามาถูเข้ากับตัวปลาไหล จนเมือกหายและผิวของมันขาวจืด จากนั้นก็ผ่าท้องเอาไส้ทิ้งทั้งหมด” (กระจู๋ สำหรับปลาไหลดวงจู้ น.23)

การปั้นและหลุกกระสุน

หลุกกระสุน เราชาวบ้านจะปั้นด้วยดินเหนียว ให้เป็นลูกกลม ๆ ขนาดใหญ่กว่าหัวแม่มือคนตัวใหญ่ ๆ เล็กน้อย ตากแดดให้แห้ง จากนั้นใส่ยามเตรียมไว้ เมื่อต้องการใช้ก็หยิบออกมาใช้ได้อย่างทันที่

สำหรับเราชาวบ้านที่ไม่ขยันปั้นลูกกระสุน เราก็อาจใช้อย่างอื่นแทนเช่น ลูกหิน ลูกมะขามป้อม ที่มีขนาดพอเหมาะกับลูกกระสุนเป็นต้น..” (กระสุน เครื่องมือหากิน แต่บรรพกาล น.27)

ตัวอย่างประโยชน์ 5 ประการที่กล่าวมา ล้วนแต่เป็นภูมิปัญญาของบรรพชนคนไทย ที่ส่งเป็นมรดกตกต่อจากรุ่นสู่รุ่น และกำลังจะเลือนหายไปในโลกยุคใหม่ เพราะวิธีการทำมาหากินเปลี่ยนแปลงไป

ประวัติผู้เขียน

ลัจฉิมิ ละเอียด เจ้าของนามปากกา ทิน ละเอียด สำหรับเขียนบทกวี และอีกบางนามในหนังสือบางเล่ม

เกิดเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2507 เป็นชาวบ้านวังหลุมพอง ตำบลจรเข้สามพัน อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดสุรินทร์ ดินแดนเพลงพื้นบ้านกล่อมท้องทุ่งก้องคึกน้ำ จึงได้ฟังเพลงพื้นบ้านมาตั้งแต่เด็ก ๆ

ลัจฉิมิสัมผัสของเพลงพื้นบ้านที่ระเรื่ออยู่ในลำนึก ไม่ว่าจะเป็เพลงเหย่ยอ่ย เพลงพวงมาลัย และลำตัด ทำให้ชอบเขียนกาพย์ กลอน ทั้งสนใจวรรณคดีอย่าง ขุนช้างขุนแผน ที่มีฉากอยู่ในถิ่นบ้านเกิด และวรรณกรรมทั่วไป

การศึกษา

จบประถมศึกษาปีที่4 จาก โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ตำบลจรเข้สามพัน อำเภออุทุมพรพิสัย เมื่อ พ.ศ. 2519 อยากรเรียนต่อ แต่ฐานะทางบ้านไม่อำนวย ต้องออกไปทำไร่ทำนา และเลี้ยงควายอยู่ 4 ปี จึงกลับมาเรียนการศึกษานอกโรงเรียนในชั้นประถมศึกษา ปลาย เรียนได้เพียง 1 ปี ก็สอบเทียบได้ที่สนามสอบ โรงเรียนวัดสุพรรณภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

ด้วยรักในการเรียนรู้ จึงหอบหนังสือบางเล่ม ไล่ลั้งกระดาษพร้อมเสื้อผ้าเข้าเรียนชั้นมัธยมต้นที่โรงเรียน รัตนราษฎร์บำรุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ช่วงนี้กลางวันช่วยอารับจ้างสานเข่ง ตอนเย็นไปเรียนศึกษาผู้ใหญ่ จบมัธยมต้นเมื่อ พ.ศ. 2525 แล้วยกลับมาเรียนภาคปกติที่บ้านเกิด จบ มัธยมปลาย โปรแกรม คณิต - อังกฤษ จากโรงเรียนอุทุมพรพิสัย อำเภออุทุมพร เมื่อ พ.ศ. 2528

สมัยเรียนที่อุทุมพร แม้จะเรียนโปรแกรมคณิต แต่เนื่องจากพื้นฐานไม่แน่นนัก การสอบแต่ละครั้งจึงมักมีกลอนเขียนใส่ไปกับใบคำตอบวิชาคณิตศาสตร์อยู่เนือง ๆ

ตัวอย่างเช่น ครั้งหนึ่ง อาจารย์พาไปสอบในอาคารโรงอาหาร ได้เขียนในใบกระดาษคำตอบว่า “กลืนข้าวแกงแรงลมระดมพัด มาล้มผัสสนาพาให้หิว เห็นด้วย ขามรายวางเป็นทางทิว อย่างจะลิวเข้าป้ลิมชิมลักขาม”

ปรากฏว่า ครูนำไปอ่านให้เพื่อน ๆ ฟังทุกห้องที่สอน เป็นที่ครื้นเครง นอกจากนี้ ครั้งหนึ่งตกวิชาคณิตศาสตร์ ชนิดเฉียดฉิว อาจารย์ผู้เข้าใจศิษย์ท่านหนึ่งยินดีให้ช่อมด้วยบทกลอน ยังความประทับใจไม่รู้ลืม

ด้วยรักในรสภาษา จึงเข้าเรียนและจบปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เอกภาษาไทย จากวิทยาลัยครูนครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เมื่อ พ.ศ. 2532

หลังทำงานข่าว และมีผลงานสารคดีเกี่ยวกับกัมพูชา พบว่าถ้ารู้ภาษาเขมร จะทำให้การเขียนสารคดีเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเขมรดีขึ้น ทำให้ใฝ่ฝันอยากรู้ภาษาเขมร ทั้ง ๆ ที่ไม่มีพื้นฐานภาษาและเชื้อสายเขมรแม้แต่น้อย จะมีบ้างก็แต่เพียงรูปร่างหน้าตาที่ละม้ายชาวเขมร

ลงมติใจสอบเข้าเรียน ปริญญาโท สาขาเขมรศึกษา ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร จนสำเร็จการศึกษาเมื่อ พ.ศ. 2549

การทำงาน

เริ่มทำงานที่ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง ในตำแหน่งพนักงานพิสูจน์อักษร สมัยมานะ แพร่พันธุ์ ลูกชายของ “ยาขอบ” เป็นบรรณาธิการ เมื่อ พ.ศ. 2533 ออกไปเป็นพนักงานพิสูจน์อักษร ที่นิตยสารจีเอ็มช่วงสั้น ๆ

เริ่มเป็นนักข่าวที่ หนังสือพิมพ์สื่อไท เพราะ มานะ แพร่พันธุ์ ตามตัวมาจาก นิตยสารจีเอ็ม ของ กรณ์ ไกรลาศ ไปร่วมงาน เมื่อหนังสือพิมพ์สื่อไทหยุดกิจการ จึงเข้าทำงานที่ นสพ.ข่าวสด ลาออกมาทำที่ นสพ.แนวหน้าช่วงสั้น ๆ ก่อนเป็นนักข่าวและคนเขียนข่าวประจำกองบรรณาธิการ นสพ.กรุงเทพธุรกิจ ส่วนของจุดประกายวรรณกรรม ตั้งแต่ พ.ศ. 2539 - 2549 ระหว่าง พ.ศ. 2549 - 2550 เป็นอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สอนวิชาการเขียนสารคดี และบทความ เข้าประจำกองบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ แผนกสัปดาห์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 ต่อมาตั้งแต่มกราคม พ.ศ.2554 ได้รับมอบหมายให้เขียนบทอาศรัยวาท ลงตีพิมพ์ในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

ผลงานรวมเล่ม มีทั้งประเภท ‘บทกวี’ ใช้นามปากกา ‘ทิน ละออ’ และสารคดี ใช้ชื่อจริง สัจภูมิ ละออ ตั้งแต่ผลงานเล่มแรกในปี พ.ศ.2536 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ.2557 มีจำนวน 22 เล่ม แยกเป็นรวมบทกวี 3 เล่ม และผลงานสารคดี 19 เล่ม

ประเภท ‘บทกวี’ ใช้นามปากกา ‘ทิน ละออ’

1. เรื่องอรุณ จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์สมิต เมื่อธันวาคม พ.ศ.2536
2. ฝ่าฝนหาฝัน จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ร้อยรู้้ง เมื่อกุมภาพันธ์ พ.ศ.2538
3. กรงชมดาว จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์รุ่งกินน้ำ เมื่อเมษายน พ.ศ.2541

ผลงานประเภท ‘สารคดี’ ใช้ชื่อ สัจภูมิ ละออ

1. เส้นทางชีวิตนักเขียน จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ ดอกหญ้า เมื่อมีนาคม พ.ศ. 2538
2. เนีย ! โรมานีเย จัดพิมพ์ครั้งแรกโดย สำนักพิมพ์มหาสมุทร เมื่อมีนาคม 2539 จัดพิมพ์ครั้งที่สองโดย สำนักพิมพ์กิตตา เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น โรมานีเย ปารีส น้อยในอดีต
3. หลวงพระบางหัวใจของล้านช้าง จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน (เขียนรวมกัน 10 คน พิมพ์ 3 ครั้ง) เมื่อ พฤศจิกายน 2542
4. เตียวเขมร จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ภัคธรรรศ เมื่อมกราคม พ.ศ.2544
5. พรานทุ่ง จัดพิมพ์โดย สนพ.ดอกหญ้า2543 เมื่อตุลาคม พ.ศ.2544 และ สำนักพิมพ์สายธาร พิมพ์ครั้งที่สอง เมื่อ พ.ศ.2550
6. เสนหาเวียงจำปาหลวง จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ดอกหญ้า2000 เมื่อพ.ศ. 2544
7. เวียดนาม ดอกไม้หลังไฟสงคราม จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์เนชั่นบุ๊คส์ เมื่อ กันยายน พ.ศ. 2545
8. ส่องเขมร ตระเวนกัมพูเจีย จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์เนชั่นบุ๊คส์ เมื่อ พฤษภาคม พ.ศ. 2546
9. 25 ปีซีไรต์ สำนักพิมพ์สยามอินเตอร์บุ๊คส์ พฤศจิกายน 2546.
10. ฝ่าเขมรเห็นไข่งอน สารคดีเส้นทาง จากปอยเปต-โฮจิมินห์ซีดี ได้รับทุน จากโครงการอาณาบริเวณศึกษา 5 ภูมิภาค โดยการสนับสนุนของ “สกว.”
11. ธรรมะพอเพียง (พิมพ์ 3 ครั้ง ครั้งที่3 เปลี่ยนชื่อเป็น ก้าวไปด้วยกัน)
12. ซีไรต์ไดอารี่ 30 ปี รางวัลซีไรต์ สำนักพิมพ์สุภาพใจ เมื่อ พ.ศ. 2551

13. คลี่ปมปริศนา พระเจ้าล้านตื้อ สำนักพิมพ์สยามบันทึก เมื่อ พ.ศ. 2553
14. อาถรรพณ์วังต้องห้าม สำนักพิมพ์สยามบันทึก เมื่อ พ.ศ. 2553
15. การเขียนสารคดี อย่างนักเขียนสารคดี สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช เมื่อ พ.ศ. 2553
16. จุมเรียบซัวร์ บัดดีอมบอง สวัสดิ์พระตะบอง สำนักพิมพ์บ้านรัก เมื่อ พ.ศ. 2553
17. เลียมเรียบ สยามแพ้ แซมร์ฟ่าย สำนักพิมพ์ สยามบันทึก เมื่อ พ.ศ. 2553
18. เขียนอย่างนักเขียนมืออาชีพ สำนักพิมพ์พิมพ์คำ เมื่อ พ.ศ. 2554
19. พุทธศาสตร์สยามวงศ์ ไต่คลิ่นไปมันคงที่ศรีลังกา สำนักพิมพ์สุภาพใจ เมื่อ พ.ศ. 2556

รางวัล

ลัจภูมิ ละออ ได้รับการพิจารณาจากสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย ให้เป็นนักกลอนดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2556 ได้รับรางวัลโล่เกียรตินิยมจากศิลปินแห่งชาติ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และก่อนหน้านั้น ได้รับการยกย่องให้เป็นนักกลอนตัวอย่างจากสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2546

ปัจจุบัน ลัจภูมิ ละออ ทำงานอยู่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ นอกเหนือจากงานข่าว ยังเป็นวิทยากรเรื่องการเขียนประสบการณ์การทำข่าว พร้อม ๆ กับการสร้างสรรค์บทกวีและสารคดีออกมาเรื่อยๆ

สารคดีที่เขียน มีทั้งสารคดีท่องเที่ยว เชิงวิชาการ วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชาวบ้าน หนังสือ พรานทุ่ง เป็นสารคดีวิถีชาวบ้านที่เขียนมาจากประสบการณ์ตรงท่ามกลางกระแสหนังสือแต่ละวันที่ผลิตออกมาเฉลี่ย 35-40 ปกนั้น แม้ไม่อาจอยู่ในแผงได้นานตามกลไกของตลาด แต่ความรู้ ภูมิปัญญาของบรรพชนคนไทยที่สั่งสมมานั้น อย่างไร่อมยังอยู่กับคนไทยสืบไป

ไม่ว่าจะอยู่ในหนังสือ พรานทุ่ง หรือหนังสืออื่นใดก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

ลัจภูมิ ละออ. (2550). *พรานทุ่ง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สายธาร.